
Akademická svoboda po Plzni

Akademická svoboda po Plzni

2.12.2009, rubrika: Názory, strana: 8, autor: Tomáš Zahradníček

Včera

Spor o kontrolu vysokých škol začal dávno před plzeňskou aférou. Reformátoři sdružení kolem „Bílé knihy“ tvrdili, že je třeba omezit jejich samosprávu a zapojit do řízení škol širší veřejnost, protože školy jsou nepružné, špatně učí i hospodaří. Plzeňská aféra vnesla do staré debaty o změnách ve vysokém školství nový náboj a novou zajímavost. Národ je problematikou zaujat, lid se baví. Co děláš o víkendu? Práva v Plzni.

Komu vlastně dává aféra za pravdu? Ministerstvo školství přišlo s výkladem, podle něhož případ potvrzuje oprávněnost jeho starších návrhů. „Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy považuje kauzu plzeňské právnické fakulty za potvrzení slabých míst v systému českého terciárního vzdělávání,“ stojí ve stanovisku ministerských expertů. Za hlavní problém označuje skutečnost, že „vnější dohled na fakulty a vysoké školy je těžkopádný a velmi omezený“.

Tento výklad vzbudil na vysokých školách poplach. Vyvolává totiž obavu, že by se nyní mohly staré plány na obnovení politické kontroly vysokého školství prodat jako zázračný lék na plzeňskou nemoc.

Praktický výkon veřejné kontroly by totiž prostřednictvím správních rad vysokých škol, které by převzaly podstatné pravomoci současných akademických samospráv, vykonávali místní politici a podnikatelé.

Teoreticky, modelově je to snad oprávněné, i když ne nesporné.

Prakticky je to ale každopádně šílené. Jako by autoři takového návrhu vůbec nevěděli, jak reálně vypadá náš svět a jak se v něm lidé chovají.

Plzeňská aféra přece ukázala, že se na vysoké školy tlačí lidé z politickopodnikatelského prostředí a pokoušejí se v něm zavádět poměry, na něž jsou zvyklí z jiných sfér života. Ukázala také to, že se část akademické obce těmto tlakům účinně bránila. Nelze přece přehlížet skutečnost, že aféru zveřejnili nespokojení učitelé z plzeňské právnické fakulty, kteří od jisté doby začali soustavně upozorňovat na podezřelé skutečnosti. Nebýt jich, nejspíš by v tuto chvíli procházeli další a další politici a státní úředníci plzeňským strojem na tituly. A to by se měla - v rámci předcházení podobným aférám - umocňovat politická kontrola univerzit?

Možná bychom o tom mohli uvažovat, až se Česko dlouhodobě zařadí mezi deset nejméně zkorumpovaných zemí světa a kilometr dálnic se tu bude stavět nejlaciněji v Evropě. Pak bychom snad mohli začít přemýšlet o tom, zda poměrně rozsáhlá samospráva vysokých škol není přežitkem, jestli je částečně nepodřídít regionálním samosprávám. A vést učenou debatu o tom, zda je výhodné zavádět lidovou správu vždy a všude, nebo jestli demokracie lépe prospívá, když v ní působí autority, jejichž postavení není odvozené od výsledků posledních komunálních voleb (jako třeba autonomní univerzity).

Pro mě poučení z Plzně zní: nesahat na akademickou samosprávu.

Ministerstvo školství by teď mělo dělat pravý opak toho, oč se snaží, a začít chránit a bránit samosprávu vysokých škol. Ovšem, školy jsou těžkopádné, nerozhodné, konzervativní, ale jsou zatím natolik samostatné, že vyhlášení kmochánci složitě hledají, kudy pro ně cestička k doktorátu. Všechny dnešní nedostatky vysokého školství vlastně vnímám jako velmi přijatelnou cenu za jeho nezávislost na místních politicích. Bude třeba ještě dlouhého vývoje krajské a obecní politické kultury, než se na tom něco změní.

Podřídíme-li jim školy dnes, budeme za pár let po českých a moravských maloměstech marně hledat policejní šéfy bez docentur a majitele stavebních firem, kterým krajská univerzita ještě nezahájila profesorské řízení.